

Päästövähennysohjelmien kirjaukset 2024

Ympäristötoimen ohjeistus päästövähennyskirjauksiin.

Mitä tämä sisältää:

1. Aikataulu 2024
2. Pikaohje
3. Yleisiä kompastuskiviä
4. Vielä ennen alkua
5. Yleisiä ohjeita päästövähennystoimenpiteiden valintaan
6. Mitä kirjataan ohjelmaan
7. Mittarit
8. Hankalia termejä
9. Parempia termejä
10. Muuta
11. Uutta 2024
12. Päästövähennysohjelmien valiokuntakäsittelyt
13. Ilmastovahti
14. Ympäristötoimen osallistaminen.

1. Aikataulu 2024

Marraskuu 2023 – Helmikuu 2024

- Toimialat kokoavat v. 2024 päästövähennysohjelmiaan ja hyväksyttävät niitä omissa valiokunnissaan 29.2.2024 mennessä (YT:n ohjelma YLKV 16.1.24 , yleishallinnon ohjelma viedään suoraan KH:n koosteeseen).
- Valiokuntakäsittelyn ja käännöstöiden jälkeen vastuuhenkilöt kirjaavat toimenpiteet kaupungin Ilmastovahtityökaluun (15.3.24 mennessä).

Tammikuu 2024

- *Tilinpäätös 2023 - v. 2023 päästövähennystoimenpiteiden toteutuksen raportointi Ilmastovahdissa.*

Maaliskuu 2024

- Yhteenveto v. 2024 päästövähennysohjelmista annetaan kaupunginhallitukselle tiedoksi **11.3.24** kokouksessa.

Toukokuu 2024

- OVK 1:n yhteydessä toimialat raportoivat päästövähennystoimenpiteiden (2024) etenemisestä Ilmastovahdissa.

Kesä-alkusyys 2024

Vuoden 2025 talousarvion valmistelun yhteydessä huomioidaan sen vuoden päästövähennystoimenpiteisiin tarvittavat määrärahat.

Syyskuu 2024

- OVK2:n yhteydessä toimialat raportoivat päästövähennystoimenpiteiden etenemisestä Ilmastovahdissa.

Syys-lokakuu 2024

- Toimialat aloittavat v. 2025 päästövähennysohjelmien suunnittelutyön.

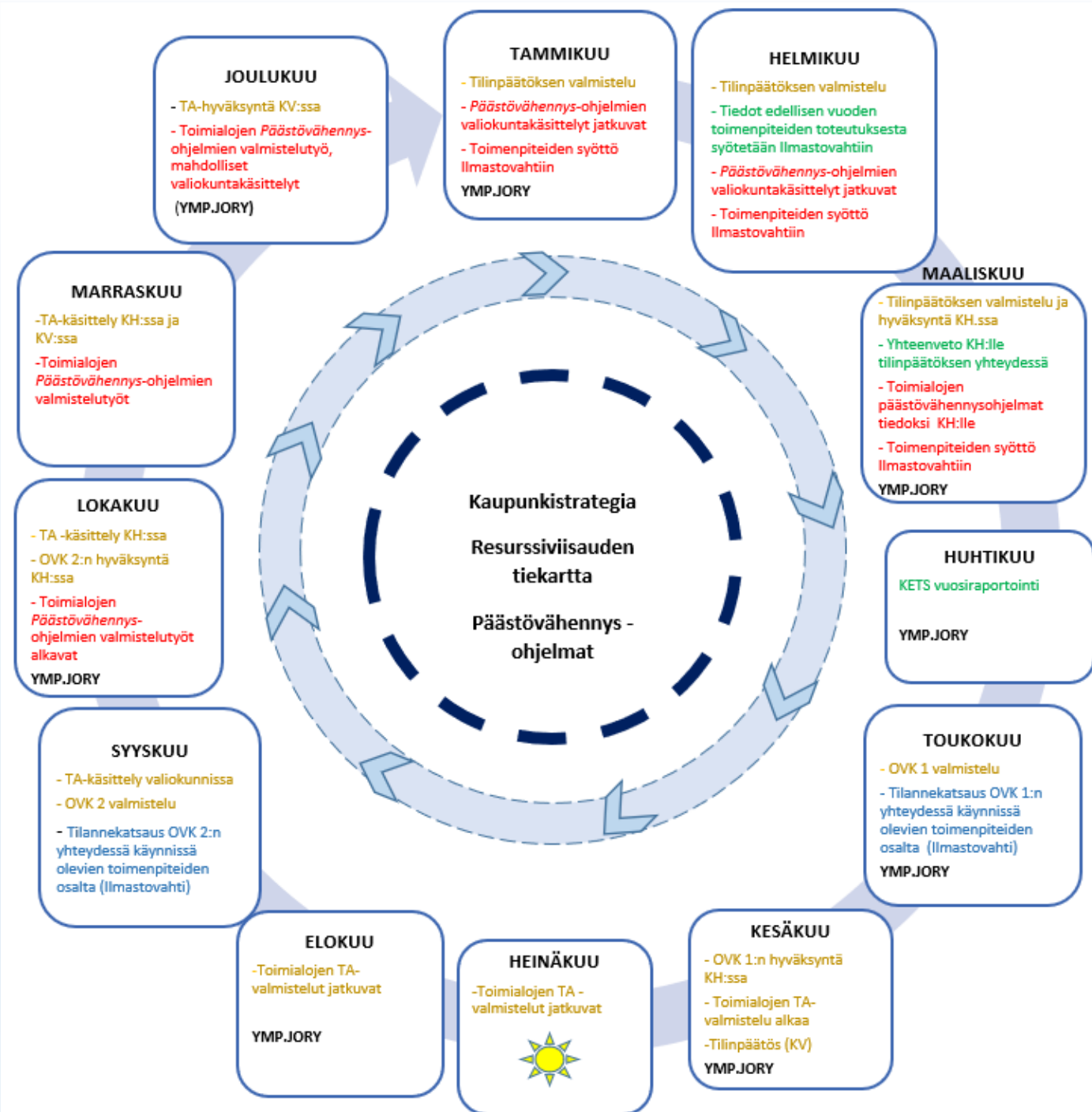
1. Aikataulu 2024

KAUPUNGIN ILMASTOTYÖN VUOSIKELLO

Suunnittelu, toteutus ja raportointi

- Edellisen vuoden päästötoimenpiteiden seuranta ja raportointi
- Päästövähennysohjelmien toimenpiteiden suunnittelu ja hyväksyminen (tulevan vuoden)
- Nykyisen vuoden toimenpiteiden seuranta
- Kaupungin talouden suunnittelu ja seuranta
- YMP.JORY = Kaupungin ympäristöjohtoryhmä (suuntaa antava)

OVK= Osavuosisikatsaus, KH = Kaupunginhallitus,
KV = Kaupunginvaltuusto, TA = Talousarvio

2. Pikaohje

- Pidä päämäärät mielessä.
- Kirjaa vain lisäisiä toimia ja oman toimialan toimia (jos muita, sopikaa vastuutus)
- Kiinnitä huomiota tavoitteiden muotoiluun siten, että ne on mahdollista toteuttaa valitun vuoden aikana.
- Varmista resurssit ja budjetit ennen lopullisia päätöksiä.
- Katso ohjeistus Ilmastovahdista (kohta 13)
- Ilmastomuutoksen hillintätoimien lisäksi kirjataan sopeutumistoimia ja luontotekoja.
- Kutsu ympäristötoimi mukaan, autamme mielellämme!

3. Yleisiä kompastuskiviä

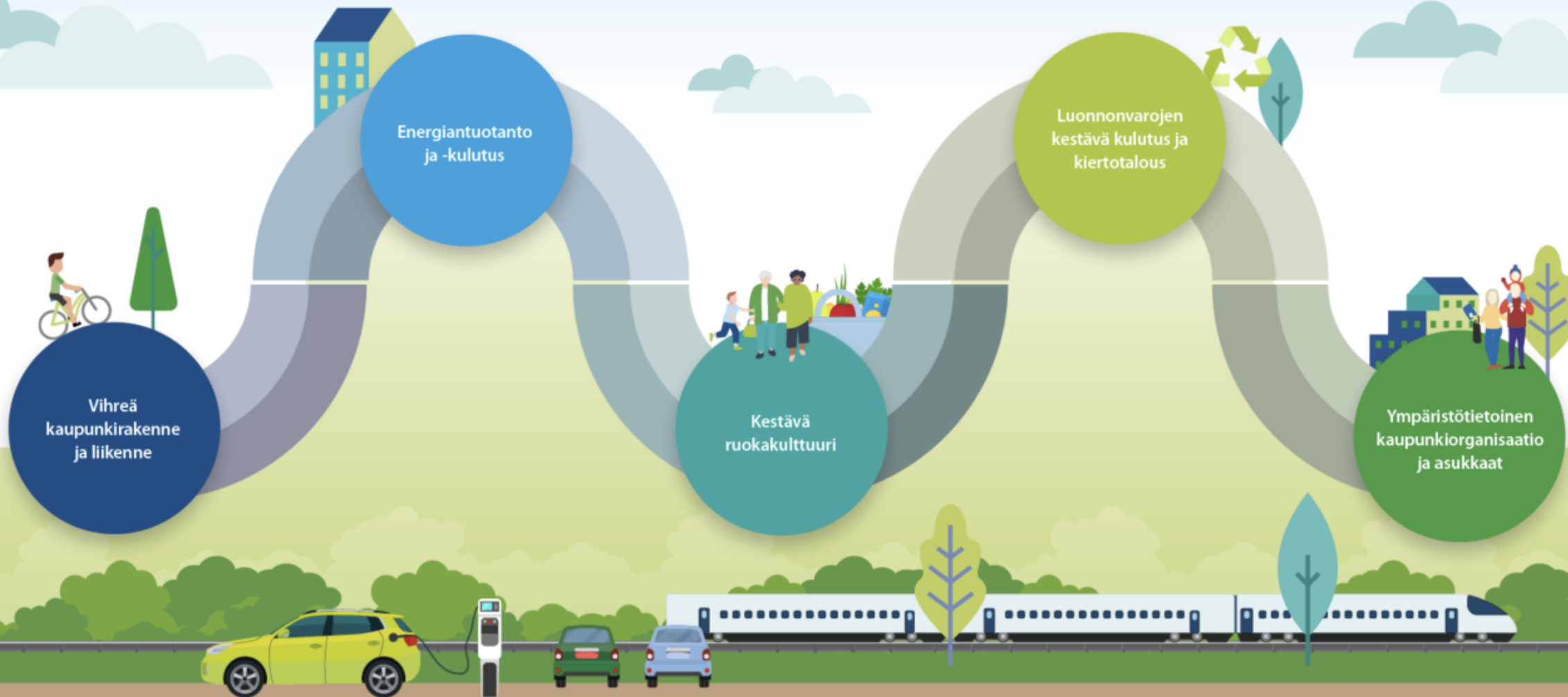
- Toimenpiteiden vaikuttavuus unohtuu ja katse siirtyy niiden määrään
 - Vaikuttavuus on keskeistä samoin priorisointi.
- Kokonaiskuva unohtuu ja katse siirtyy yksityiskohtiin
 - Onko päämäärä mielessä? Onko tarpeeksi tietoa päämäärän saavuttamiseksi?
- Tavoite unohtuu ja katse siirtyy yleisen hyvän edistämiseen.
 - Voi olla hyviä tavoitteita, mutta ne eivät välttämättä liity päästöjen vähentämiseen. Onhan käytössä uusinta tietoa?
- Toimien selkeys ja vastuutus unohtuu, eikä kukaan tunne omistajuutta valituista toimista.
 - Ei epämääräisiä tahtotiloja, joiden tekemistä ei ole vastuutettu.
 - Ympäristöjohtamista, omalla toimialalla.

4. Vielä ennen alkua:

- Päästövähennysohjelma on tarkoitettu kokoelmaksi **lisäisiä toimia strategiassa määritellyn tavoitteen saavuttamiseksi (katso Resurssiviisauden tiekartta)**.
 - Lisäisyydellä tarkoitetaan sellaisia toimia, **jotka eivät tulisi tehdyksi ilman sitä, että ne ohjelmoidaan.**
- Huomio, että jos nykyisillä käytössä olevilla toimintatavoilla jo päästään tavoitteeseen, sitä on turha kirjata ohjelmia kuormittamaan.
- Päästövähennysohjelman toimet tähtäävät pysyvään muutokseen, eli se toimii muutosjohtamisen työkaluna.
- Ohjelmaan valitaan vain ne toimet, joihin sitä toteuttavat toimijat (toimialat/yksiköt) voivat vaikuttaa.
 - Näin varmistetaan se, että tavoitteisiin on mahdollista päästä.

5. Yleisiä ohjeita päästövähennysohjelmien laadintaan:

- Päästövähennysohjelmat tehdään toimialoittain ja niihin kirjataan ainoastaan sellaisia toimenpiteitä, jotka toimialanne voi toteuttaa.
- Yhteistyötä toimialojen välillä suositellaan. Sopikaa kuitenkin toimialojen kesken selkeästi toimenpiteen toteuttamisesta etukäteen, sekä sen kirjauksesta (toiselle toimialalle päävastuu).
- Käyttäkää apuna [Resurssiviisauden tiekartan kaistoja ja osateemoja](#).
- Kysykää ja keskustelkaa ympäristötoimen kanssa, autamme mielellämme!

6. Mitä kirjataan ohjelmaan?

Yleistä:

- Unohdetaan **jo olemassa olevat toimenpiteet.**
 - Jos jokin toimenpide on tehty/jäänyt kesken/toteuttamatta, tulisiko sille keksiä uusi kirjaus/toteutustapa, jos se vaatii jotain toimia kyseisenä vuonna.
 - (Tehkää listaus toimialanne edellisten vuosien, tehdyistä toimista, joita voimme viedä takautuvasti ilmastovahtiin.)
- Ei siirretä edellisestä ohjelmasta toimenpiteitä sellaisinaan eteenpäin ilman tarkastelua ja tarkempaa suunnittelua.
- Isoimmat toimet tulee aikatauluttaa monelle vuodelle.
 - Tällöin voidaan todeta, että eri vuosina esim. selvitetään, kehitetään, pilotoidaan, toteutetaan, seurataan, jne.

6. Mitä kirjataan ohjelmaan?

- Oman toimialan asioita tai sovittuja yhteistyön toimia.
 - Ei muiden toimialojen kirjauksia.
 - Aina voi aloittaa selvittämisellä, eli voitte kirjoittaa ”selvitetään xx vuoden 2024 aikana”
 - Yhteisissä toimissa kirjataan jollekin toimialalle pävastuu.
 - Erityisesti keskeisiä suurempia toimenpiteitä.
 - Pieniä toimenpiteitä ”määrällisinä kimppuina,” esimerkiksi:
 - Toteutetaan **20** energiatehokkuustoimenpidettä kaupungin omistamiin rakennuksiin (tilakeskuksen PTS toimenpiteet viedään sitten erikseen Ilmastovahdin PTS-osioon).
 - Järjestetään henkilökunnalle **neljä koulutusta** kestävän kehityksen ja ilmastonmuutoksen torjunnan teemoista.
 - Tehdään **viisi tiedotetta** päästövähennystoimenpiteiden toteutumisesta vuonna 2024.
- > Pienen pienet toimenpiteet pois = kestävyys tulee jo olla peruslähtökohta nykyaikana.

6. Mitä kirjataan ohjelmaan?

Toimenpiteen määrittelyn avuksi vielä:

Voit mieltä toimenpiteitä esimerkiksi seuraavan jaon mukaan:

1. Päästöjä suoraan vähentävät toimenpiteet.
2. Päästöjä välillisesti vähentävät toimenpiteet (esim. kuntalaisten mukaan saanti).
3. Välttämättömät päästövähennyksiä mahdollistavat toimenpiteet (mitä toimenpiteitä tarvitaan, että 1 tai 2 toimenpiteet ovat mahdollisia?)
4. Selvitykset uusien päästövähennystoimien määrittelemiseksi.

6. Mitä kirjataan ohjelmaan?

- Toimenpiteiden valinnassa on hyvä painottaa niiden määrän sijaan sitä, että niillä voidaan ylipäänsä vaikuttaa valitun tavoitteen toteutumiseen.
- Toimenpiteet eivät useinkaan ole vaikuttavuudeltaan samantasoisia.
- Toimenpiteen vaikuttavuuden arviointi riippuu tavoitteesta, jos tavoitellaan vaikka osaamisen lisäämistä ilmastotorjunnasta on toimenpide hyvin erilainen kuin fyysinen aurinkopaneeli.
 - Pohdi siis mitä ylipäänsä voidaan tehdä tietyn tavoitteen saavuttamiseksi.
 - Liian väljästi määritelty toimenpide ei ohjaa toimien vaikuttavuutta
 - Mikäli jonkun tahon osallistuminen ei ole päästövähennysten kannalta olennaista tai tahon toimintaan on vaikea tai mahdoton vaikuttaa, tällaisia toimia ei tule ottaa mukaan ohjelmaan vain siksi, että kaikki halutaan osallistaa.
 - Osallistaminen on oma, tärkeä tavoitteensa ja se voi tukea tai olla tukematta ilmastotavoitteiden toteutumista.

6. Mitä kirjataan ohjelmaan?

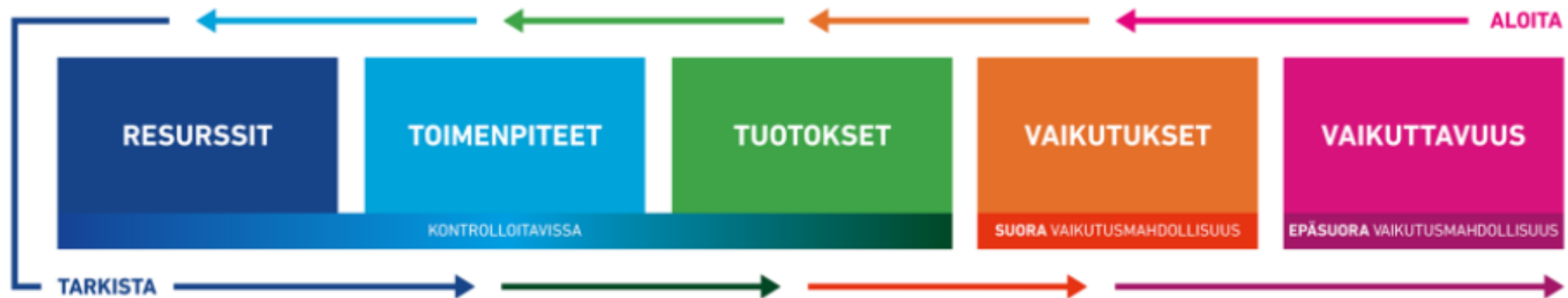
Huom! Jokin toimenpide voi olla ensin edistämistä ja muutos menneeseen, mutta sitten se siirtyy **ylläpidoksi/ normaaliksi toiminnaksi**. Tällöin se ei ole enää päästövähennysohjelman kirjaus, jossa on tavoite löytää toimenpiteitä, **jotka vähentävät päästöjä**.

Tämä ei tarkoita etteikö toimenpide olisi edelleen tärkeä, mutta se on siirtynyt luokkaan ”tehdyt toimenpiteet” / ”normaali toimintatapa.”

Jos on tarpeellista seurata että toimintatapa/toimenpide pysyy käytössä/ toiminnassa tulee sille muotoilla ohjelmaan jonkinlainen seurannan toimenpide.

6. Mitä kirjataan ohjelmaan?

- Määrällisiä tavoitteita, ne kannustavat toimintaan = mittari
- Mittarilla tulisi olla tavoite, tarkempi kuin kokonaispäästövähennys.
- Datat keruu tulee olla suunniteltu, aikataulutettu, resursoitu ja seuranta mietitty.

7. Mittarit

Mittaroinnista

:

Mahdolliset mittarityypit

Toimenpiteen kehittämistä tukevat:

- Panosmittari (€, htv)
- Prosessimittari
- Tuotosmittari
- Tulosmittari
- Vaikutusmittari

Kaupunkitason vaikutuksia mittaavat:

- Strategiset mittarit
(toimenpideohjelmakohtainen)
- Muut mittarit

Tyypit auttavat tunnistamaan hyödyllisiä mitattavia asioita.

Tehokkuus = vaikutus / panos

Lue lisää:

[Käytännön kokemuksia kuntien mittarityöstä](#)

8. Hankalia termejä, joita olisi hyvä välttää tai avata tarkemmin.

- Edistetään = ympäripyöreä
- Edistetään xx mukaisesti = tulee kirjata tarkemmin mitä xx tarkoittaa tässä kohtaa.
- Jatketaan = jos jokin toimenpide tehty se on tehty.
 - Jos vuosittaista tekemistä pyritään kehittämään tähän jokin ilmaisu. Esim. xx asian vuosittainen toteutus/ mitataan xx toteutumista, että voidaan seurata ja parantaa xx toimintaa.
- Kehitetään = ympäripyöreä
 - Tarkemmin mitä tehdään, tai kirjaus tavoitteen kautta, esim. ”kehitetään xx prosessikuvaus siten että saavutetaan xx tavoite”
 - Jos et vielä tiedä mitä kehitetään, niin ensin selvitetään.

9. Parempia termejä

- Suunnittelu, pilotointi, hankinta, ohjeistuksen laatiminen, kokeilu, prosessin päivittäminen, esitetään, toteuttaminen, mitataan, viimeistellään, lopetetaan (😊), tiedotetaan, viestitään, koulutetaan, ...
- Harkiten käytettäviä:
 - Jalkautetaan, seurataan = vaativat yleensä avaamista.

Älä keksi välttämättä uutta, jos ei ole tarve!

- Katsokaa oman toimialan ohjelmat ja mittarit läpi, vastaavatko ne myös ympäristötavoitteiden toteumiin?

11. Uutta 2024

- Ilmastovahti.
- Yhteiset ohjeet toimenpiteiden kirjauksiin.
- Ilmastobudjetointi: on hyvä miettiä tässä vaiheessa, kehitetään tähän toimintamallia vuoden 2024 aikana.
- Ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimenpiteet: kaikkien toimialojen olisi hyvä kirjata vuodelle 2024 tavoitteeksi mitä tämä tarkoittaa. Lisätietoa löydät [Kaupungin SECAP-raportista](#), erityisesti sivuilta 17-35 osioista `Ilmatoriskit ja haavoittuvuudet` sekä `Ilmastonmuutokseen sopeutuminen Kauniaisissa`.
- Luontoposiitivisuuden toimenpiteet.

10. Muuta

- Aina saa esittää toiveita muille!
 - Kootkaa toiveet kuitenkin eri listaukseksi kuin päästövähennysohjelma.
- Pohtikaa mitä tarkoittaa se, että toimialanne on hiilineutraali 2030?
 - Aikatauluttakaa omat toimenpiteenne kahdeksan vuoden aikaikkuna mielessä, sekä päästövähennystarve mielessä.
- Usein sitä tehdään mitä mittaroidaan.
 - Muista, että kehittäminen on tärkeää! Joka vuosi tulisi löytää todennäköisesti myös uusia keinoja päästöjen vähentämiseksi.
- Pidä huoli oman toimialasi osaamisesta ilmastonmuutoksen torjunnan ja hillinnän osaamisessa.
 - Tarjolla on paljon koulutuksia ja erilaisia verkostoja, joista saa tietoa.
 - Pidä hyvät välit Ympäristötoimeen 😊.

13. Ilmastovahti

- Päästövähennysohjelmien valiokuntakäsittelyn jälkeen toimialat tulee syöttää toimenpidetietoja (sekä suomeksi että ruotsiksi) suoraan Ilmastovahtiin 15.3.2024 mennessä.
- Ilmastovahtiin kirjataan mm. toimenpiteiden perustiedot, tavoitteet (mittarit), yhteyshenkilöt sekä mahdolliset lisätiedot. Tietoihin voi myös lisätä linkki esim. toimenpiteiden päätöksentekoprosessiin.
- Osavuosisikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä toimialat raportoivat toimenpiteiden etenemisestä vuoden aikana.
- [Lisätietoa Ilmastovahdin käytöstä löydät intran strategiatyökalusivuilta.](#)

12. Päästövähennysohjelmien valiokuntakäsittelyt

- Toimialan päästövähennystoimenpiteet kootaan [tähän lomakkeeseen](#) (muista ladata tiedostoa omalle koneelle). Mikäli toimialan lomakkeeseen jää tyhjiä kaistoja, voit poistaa niitä ennen kun viet ohjelmaa valiokuntaan hyväksyttäväksi.
- Huom! Toimenpiteen nimi saa olla maksimi 125 merkkiä. Näin jotta Ilmastovahtiin mahtuisi sekä suomenkielinen että ruotsinkielinen teksti.
- Toimialan päästövähennysohjelma viedään toimialakohtaiseen/iin valiokuntaan/iin hyväksyttäväksi/iksi viimeistään helmikuussa (yleishallinnon ohjelma viedään suoraan KH:n koosteeseen, YT:n YLKV 16.1.24).
- Ympäristötoimi kokoaa koostetta KH:lle, joten lähetä ohjelma meille tiedoksi heti kun sitä on hyväksytty tai koottu (yleishallinto). Samalla voimme nopealla aikataululla koordinoida ohjelmien käännoistyöt yhdessä kielenkääntäjien kanssa.

14. Ympäristötoimen osallistaminen

- Kun suunnittelet, kehität ideoit, budjetoit, kutsu ympäristötoimi mukaan.

Tsemppiä päästövähennyksiin ja luontotekoihin!

